

Седмична колумна високог представника за БиХ, Кристијана Шварц-Шилинга: “Повратак кући”

Подаци које је објавило Министарство вањских послова ове седмице показују да 1 343 805 држављана Босне и Херцеговине тренутно живи у иностранству. Више од 800 000 живи у другим дијеловима Европе, а скоро пола милиона у Сједињеним Америчким Државама и Канади.

Ова огромна дијаспора је настала у ужасним околностима, и она и даље представља рану у колективном сјећању ове земље и њених грађана. Када се овдје организују прославе матура и слична окупљања, то се често веже уз долазак неког од тих старих пријатеља из Стокхолма или Сиднеја или Сент Луиса, и разговор се брзо усмјерава на тему старих школских другова који су разбацани широм свијета.

Величина босанскохерцеговачке дијаспоре – која износи можда чак и једну четвртину предратног становништва – с правом ово питање ставља у сами центар националне дебате.

Цијелу деценију након рата, путем систематских и концентрисаних напора међународних агенција, које је прво предводио УНХЦР, а онда Радна група за повратак и избјеглице при ОХР-у, те коначно Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, ова земља је свједок најуспјешније репатријације избјеглица у историји. Више од милион људи остварило је право на повратак у своје предратне

домове.

Ипак, како откривају подаци Министарства вањских послова, близу један и по милион људи и даље живи у иностранству.

Неки су себи изградили нови живот у земљи у којој су нашли уточиште и више не желе да се врате. То је њихово право. Други би се вратили, али се суочавају са великим изазовима. Ако ништа друго, морају се реинтегрисати у систем социјалног осигурања који је несистематичан и неефикасан.

У свом априлском билтену, Свјетска банка наводи да је јавна потрошња на здравствене услуге у Босни и Херцеговини 7,4 посто БНД-а, што је више од просјека земаља централне и источне Европе – а ипак, услуге су лошијег квалитета. Један од разлога је тај што половина потрошње у здравству отпада на плате, што не оставља довољно средстава за инвестирање у нове објекте и опрему.

Други велики изазов који стоји пред потенцијалним повратницима је застарјело пословно окружење, које је директно одговорно за мали број нових радних мјеста и нових прилика за инвестирање.

Упркос овим потешкоћама, многи људи који живе у дијаспори желе да се врате кући. У исто вријеме, многи од ових социјалних, економских и административних проблема могу бити ријешени ефикасно и брзо, ако се нови органи власти ангажују на њиховом рјешавању.

Када се људи из дијаспоре врате кући, они са собом доносе многе користи овој земљи – укључујући способности, капитал и знање о страним тржиштима и пословним приликама. То је вриједност од значаја за цијелу Босну и Херцеговину, и она би то требало да максимално искористи.

Недавно сам био упознат са активностима једне невладине организације, Удружења «Купујмо и користимо домаће-квалитетно произведено у БиХ», које, између осталог, има за циљ да усмјерава инвестициони потенцијал дијаспоре у производњу у

Босни и Херцеговини. Циљ није заштита домаћег тржишта, него помоћи фирмама које раде у овој земљи да се успјешније такмиче на отвореном глобалном тржишту. Ова група ће покушати успоставити мреже које повезују пословне људе из Босне и Херцеговине са одговарајућим људима из дијаспоре.

Ова и сличне иницијативе могу помоћи да се ослободи огромни потенцијал за оживљавање економије, који представља дијаспора. Као и увијек, грађани и сами могу да начине велике помаке. Али, потребна им је помоћ – а не сметња – од стране њихових политичких органа, представника у парламенту и владама.

Између осталог, потребно је ријешити питање двојног држављанства. То би помогло да се у обостраном интересу одржи трајан однос између дијаспоре и њихове матичне државе и да се инвестиције из дијаспоре, које су данас незнатне, претворе у праву бујицу.

Садашња законска рјешења налажу да грађани који имају двојно држављанство треба да се определијеле за једно држављанство и одрекну другог, уколико се до 1. јануара 2013. године не потпише билатерални споразум између Босне и Херцеговине и одговарајуће државе. Међутим, многе државе у којима живи значајан број држављана Босне и Херцеговине уопште не потписују такве билатералне споразуме. Већина земаља омогућава да њихови грађани имају двојно држављанство, када на њега имају право, без ограничавања тог права на оне случајеве гдје је потписан билатерални споразум са другом земљом. Босна и Херцеговина би требало да поступа исто овако.

Није у питању чекање до 2013. година да се ово питање ријеши. Све док је статус држављанства нејасан, десетине хиљада људи у дијаспори ће два пута размислити о повратку кући. То би био огроман и непотребан губитак за Босну и Херцеговину.

Кристијан Шварц-Шилинг је високи представник и специјални представник Европске уније у Босни и Херцеговини.